

GRUND- OG NÆRHEDSNOTAT TIL FOLKETINGETS EUROPAUD- VALG

Kommissionens meddelelse om en europæisk strategi for universiteter og forslag til rådshenstilling om brobygning med henblik på et effektivt europæisk samarbejde om videregående uddannelse
COM (2022) 16, COM (2022) 17

1. Resumé

Kommissionen offentliggjorde den 18. januar 2022 en videregående uddannelses-pakke bestående af meddelelsen om en europæisk strategi for universiteter med tilhørende forslag til rådshenstilling om brobygning med henblik på et effektivt europæisk samarbejde om videregående uddannelse. Formålet hermed er at videreudvikle den igangværende proces med at skabe et tættere samarbejde mellem de videregående uddannelsesinstitutioner, som bygger på både excellence og inklusion. Der sættes i den forbindelse fire overordnede mål der skal indfris per 2024:

- Styrke den europæiske dimension i videregående uddannelse og forskning.
- Understøtte universiteter som fyrtårne for den europæiske levevis.
- Fremme universiteter som forandringsagenter på den digitale og grønne dagsorden.
- Underbygge universiteternes rolle som drivkraft i EU's globale position.

Regeringen støtter overordnet op om strategien og ambitionen om at styrke de videregående uddannelsesinstitutioner gennem tættere samarbejde. Særligt hilses det velkomment, at både forskning, innovation og videregående uddannelser nu for første gang er sammentænkt i en fælles strategi på EU niveau. Regeringen finder, at størstedelen af tiltagene i strategien positivt bygger videre på de eksisterende indsatser og programmer samt følger det hidtidige omdrejningspunkt om vidensdeling og erfaringsudveksling.

Regeringen mener, at samarbejdet om videregående uddannelser i Europa fortsat bør have sit udgangspunkt i, at der ligger en styrke i diversitet i uddannelsessystemerne landene i mellem, og at samarbejdet ikke skal fokusere på ensretning af de nationale uddannelsessystemer. Der må ikke blive rykket ved institutionernes autonomi eller den nationale kompetence på uddannelsesområdet. I forlængelse heraf er regeringen kritisk over for forslagene om en europæisk grad samt en juridisk vedtægt for europæiske universiteter.

2. Baggrund

Kommissionen offentliggjorde den 18. januar 2022 en videregående uddannelses-pakke bestående af meddelelsen om en europæisk strategi for universiteter med tilhørende forslag til rådshenstilling om brobygning med henblik på et effektivt europæisk samarbejde om videregående uddannelse. Forslagene er oversendt til

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Børsgade 4
Postboks 2135
1015 København K
Tel. 3392 9700

www.ufm.dk

Rådet i dansk sprogversion den 8. februar 2022. Baggrunden er, at der i de tidligere meddelelser om skabelsen af et europæisk uddannelsesrum i 2025 (COM (2020) 625) og meddelelsen om et nyt europæisk rum for forskning og innovation (COM (2020) 628) var et fokus på styrke det transnationale samarbejde mellem universiteter med henblik på, at studerende og forskere opnår de rette kompetencer og færdigheder.

Endvidere skal meddelelsen bygge videre på den udvikling, der blev sat i gang med lanceringen af Europæiske Universiteter initiativet med første ansøgningsrunde i 2019 i regi af Erasmus+. Formålet med Europæiske Universiteter er at udvikle tættere og mere strategiske samarbejder mellem udvalgte europæiske videninstitutioner, herunder oprettelse af fælles uddannelser og øget udveksling af studerende og ansatte.

3. Formål og indhold

Kommissionens formål med en videregående uddannelsespakke er at videreudvikle den igangværende proces med at skabe et tættere samarbejde mellem de videregående uddannelsesinstitutioner, som bygger på både excellence og inklusion. Der sættes i den forbindelse fire overordnede mål, der skal indfries per 2024:

- Styrke den europæiske dimension i videregående uddannelse og forskning.
- Understøtte universiteter som fyrtårne for den europæiske levevis.
- Fremme universiteter som forandringsagenter på den digitale og grønne dagsorden.
- Underbygge universiteternes rolle som drivkraft i EU's globale position.

Meddelelsen om en europæisk strategi for universiteter COM (2022) 16

Kommissionens meddelelse er bygget op omkring ovenstående fire mål.

Under overskriften om at *styrke den europæiske dimension i videregående uddannelse og forskning* lanceres fire flagskibsinitiativer. De nuværende 41 alliancer under initiativet om Europæiske Universiteter skal øges til i alt 60 alliancer i 2024, der skal involvere mere end 500 universiteter, med et samlet budget i Erasmus+ programmet 2021-2027 på 1,1 milliarder euro. Der skal arbejdes mod en juridisk vedtægt for universitetsalliancer per 2024, som muliggør deling af personale, data, infrastruktur, økonomiske ressourcer med mere på tværs af deltagende institutioner. Der skal arbejdes mod skabelsen af en fælles europæisk grad per 2024 – i første omgang ved i 2022 at introducere et fælles europæisk "label", der kan tildeles grader, som lever op til bestemte fælles kriterier. Det allerede igangsatte initiativ med et Europæisk Studiekort skal udvides til at omfatte alle studerende på mobilitetsophold.

Ud over de fire flagskibsinitiativer vil Kommissionen under denne overskrift blandt andet gennemføre en revision af rådshenstillingen om europæisk samarbejde inden for akkreditering, med henblik på at skabe et europæisk system for akkredite-

ring og anerkendelse. Kommissionen vil desuden indføre brugen af et "seal of excellence" i Erasmus+ programmet, samt sætte fokus på synergi mellem europæisk og national finansiering af Europæiske Universiteter initiativet.

Under overskriften *understøtte universiteter som fyrtårne for den europæiske levevis* vil Kommissionen styrke fokus på færdigheder og kompetencer ved at fremsætte forslag i 2023 om en europæisk ramme for attraktive og bæredygtige karrierer inden for videregående uddannelse, understøtte samarbejde mellem virksomheder og videregående uddannelsesinstitutioner med fokus på udvikling af færdigheder og kompetencer, udvide det nuværende European Institute of Innovation and Technology (EIT) label til at omfatte efter- og videreuddannelse samt styrke brugen af Erasmus+ på praktikområdet.

Under samme overskrift vil Kommissionen med henblik på at fremme ligestilling og demokratiske værdier blandt andet udvikle en europæisk ramme for diversitet og inklusion, styrke repræsentationen af kvinder inden for STEM, opfordre universiteter til at sætte frivillige mål for inklusion, opfordre til at medlemsstater understøtter flygtninges adgang til videregående uddannelse, i 2024 foreslå retningsgivende principper for fremme af akademisk frihed samt understøtte implementering af retningslinjer for fremmed indblanding i forskning og innovation.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Under overskriften om *forandringsagenter for den grønne og digitale omstilling* vil Kommissionen blandt andet fremme, at videregående uddannelsesinstitutioner indtænker bæredygtighed på tværs af deres organisation, styrke et grønt og blåt Erasmus+, der er bæredygtigt og beskytter havene, understøtte udviklingen af micro-credentials inden for den grønne omstilling, undersøge etableringen af en fælles digital platform for samarbejde om videregående uddannelser samt understøtte videregående uddannelsesinstitutioners fokus på digitale færdigheder blandt andet gennem Digital Europe programmet.

Som en del af *universiteter som drivkraft i EU's globale position* vil Kommissionen videreudvikle "Team Europe" tilgangen med udvikling af en fælles portal for tiltrækning af internationale studerende fra tredje lande. Kommissionen vil desuden opfordre til, at medlemsstater behandler visumansøgninger fra studerende fra tredje lande i god tid inden studiestart samt understøtte brugen af Erasmus Mundus Fællesgrader i globale samarbejder.

Endelig vil Kommissionen som en del processen omkring opfølgning og implementering af strategien samle dets nuværende dataindsamling på det videregående uddannelsesområde i et såkaldt Europæisk Videregående Uddannelser Observatorium, der vil skulle udvikle et Europæisk Videregående Uddannelsessektor Scoreboard, der skal følge implementeringen af strategien på en række udvalgte indikatorer.

Rådshenstilling om brobygning med henblik på et effektivt europæisk samarbejde om videregående uddannelse COM (2022) 17

Formålet med rådshenstillingen om brobygning med henblik på et effektivt europæisk samarbejde om videregående uddannelse er at følge op på det overordnede mål om at styrke den europæiske dimension i videregående uddannelse og forskning og særligt lanceringen af de fire flagskibsinitiativer om udbygning af de europæiske universitetsalliancer, udvikling af en europæisk vedtægt, udvikling af en europæisk grad samt videreudvikling af det europæiske studiekort.

I forslaget til rådshenstilling opfordres medlemsstaterne til at understøtte, at videregående uddannelsesinstitutioner indgår i tests af muligheder og behov for en fælles juridisk vedtægt, der muliggør ressourcedeling mellem deltagende institutioner i en Europæisk Universitetsalliance. Ligeledes opfordres medlemsstaterne til at understøtte de videregående uddannelsesinstitutioners deltagelse i udviklingen af en fælles europæisk grad.

I forlængelse heraf opfordres medlemsstaterne til at understøtte institutioners udvikling af hensigtsmæssige tilgange til spørgsmål om optag, undervisningssprog, brug af virtuel undervisning, brug af micro-credentials, anvendelse af ECTS, anvendelse af akkrediteringsprocesser i overensstemmelse med European Standard and Guidelines (ESG) samt udvikling af fælles grader.

Endvidere opfordres medlemsstater til at understøtte øget udvekslingsmobilitet ved blandt andet at se på udfordringer i form af optagssystemer, akademiske kalender og studieafgifter.

Medlemsstater opfordres desuden til at tilvejebringe vedvarende finansiering af Europæiske Universiteter tiltaget, fremme og beskytte institutionel autonomi, fremme virtuelt samarbejde om undervisning, understøtte tværdisciplinære tilgange samt tilskynde videregående uddannelsesinstitutioner til at involvere studerende, undervisere og forskere i deres styringsprocesser.

Desuden opfordres medlemsstaterne til at arbejde mod brug af ekstern institutionsakkrediteringssystemer frem for programakkreditering, med brug af den europæiske tilgang for akkreditering af fællesgrader uden yderligere nationale krav.

Medlemsstater anbefales at indsende en handlingsplan for opfølgning på rådshenstillingen til Kommissionen inden for 6 måneder efter vedtagelsen.

Endelig inviteres Kommissionen i forslaget til at arbejde mod udviklingen af en juridisk vedtægt for alliancer af videregående uddannelsesinstitutioner samt udviklingen af en europæisk grad per 2024. Herunder igangsætte pilotprojekter i 2022 omkring første skridt i denne retning inden for rammerne af eksisterende europæiske instrumenter.

Kommissionen inviteres desuden til at fortsætte udviklingen af Europæiske Universiteter initiativet med fokus på at tilvejebringe en vedvarende finansieringsmodel samt udvide udrulningen af det europæiske studiekort.

4. Europa-Parlamentets udtalelser

Europa-Parlamentet skal ikke høres.

5. Nærhedsprincippet

Kommissionen vurderer, at forslaget til rådshenstilling er i overensstemmelse med nærhedsprincippet, idet forslaget har til formål at støtte og styrke det tværnationale samarbejde inden for de videregående uddannelser, og tværnationale samarbejdsspørgsmål i sagens natur behandles bedst på EU-plan. Samtidig henvises til, at medlemsstaterne kan træffe uafhængige lovgivningsmæssige beslutninger og gennemføre foranstaltninger, der tager sigte på at fremme et tættere samarbejde mellem videregående uddannelsesinstitutioner.

Kommissionen baserer forslaget til rådshenstilling på artikel 165(4) og art. 166(4) TEUF om bl.a. udvikling af et højt uddannelsesniveau gennem samarbejde mellem medlemsstater. Kommissionen understreger, at evt. forpligtelser er baseret på frivillighed for medlemsstaterne og med fuld respekt for national kompetence.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Regeringen er enig i vurderingen af, at nærhedsprincippet er overholdt.

6. Gældende dansk ret

Meddelelsen i sig selv medfører ingen konsekvenser for dansk ret.

7. Konsekvenser

Meddelelsen og rådshenstillingen i sig selv vurderes ikke at få konsekvenser for lovgivningen, statsfinanserne, samfundsøkonomien, erhvervslivet, miljøet eller beskyttelsesniveauet.

En eventuel opfølgning herpå gennem implementering af visse af forslagene vil afhængigt af nationale beslutninger kunne medføre lovgivningsmæssige konsekvenser på det videregående uddannelsesområde.

Det bemærkes, at afledte nationale udgifter som følge af EU-retsakter afholdes inden for de berørte myndigheders eksisterende bevillingsramme, *jf. budgetvejledningens bestemmelser herom*.

Regeringen finder, at der på nuværende tidspunkt er uafklarede forhold omkring de over tid afledte konsekvenser af en evt. juridisk vedtægt og en europæisk grad, som omtalt i forslaget til rådshenstillingen, der kræver yderligere afklaring.

8. Høring

Meddelelsen og rådshenstillingen blev sendt i skriftlig høring i EU-specialudvalget vedr. uddannelse og ungdom den 20. januar 2022. Der indkom følgende hørings svar, som nedenfor gengives i deres fulde længde.

Akademikerne

Akademikerne finder, at internationalt samarbejde er afgørende for uddannelse og forskning på højeste niveau. Det er afgørende, at der afsættes midler til at sikre mobiliteten, herunder særligt for medarbejdere.

Vi ved, at det generelt er mere vanskeligt at få undervisere til at deltage i udveksling. Det er derfor afgørende, at der i det videre arbejde kommer et større fokus på at etablere muligheder, der gør det attraktivt for fx undervisere at deltage i videregående uddannelsessamarbejder i Europa.

Samtidig vil Akademikerne understrege, at det er vigtigt, at internationale samarbejder på universitetsniveau er baseret på excellence i forskning og uddannelse. Det medfører også, at vi vil opfordre til at udvælgelsen af samarbejder sker på baggrund af parametre for kvalitet i forskning og uddannelse. Det følger naturligvis heraf, at forskningsfrihed og ytringsfrihed er fundamentet for høj kvalitet.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Endelig er det essentielt, at der i forbindelse med etablering af eventuel fælles europæisk grad ikke må gå på kompromis med kvalitetssikringen af de videregående uddannelser i Danmark

Danske Universiteter

Danske Universiteter takker for meddelelse om en europæisk strategi for universiteter (COM(2022)16) og et forslag til rådshenstilling om brobygning (COM(2022)17), som er modtaget i høring via EU-specialudvalget for uddannelse og ungdom den 20. januar 2022.

Den fælles europæiske strategi og rådshenstillingen skal styrke "opportunities for innovative transnational cooperation in the higher education sector, as working together more closely is essential for the EU to consolidate its role as a global player."

Danske Universiteter deler fuldt ud ambitionen om internationalt samarbejde om forskning og uddannelse, som både en akademisk og samfundsmæssig nødvendighed.

Nogle af de konkrete instrumenter (herunder legal statute og EU-degree) er ikke udfoldet i strategien, derfor har vi ikke konkrete bemærkninger endnu.

Aktuelt er 7 danske universiteter engageret i European Universities Initiative (EUI). Som nævnt i rådshenstillingen har alliancerne allerede vist stort potentiale og samtidig tydeliggjort, at der er en række udfordringer for samarbejdet pga. national regulering.

Danske Universiteter vil derfor i forlængelse af rådshenstillingen opfordre til en langsigtet reform af gældende lovgivning vedr. internationalt uddannelses- og forskningssamarbejde.

Konkret vil vi understrege behovet for at adressere følgende barrierer for danske universiteters deltagelse i EUI-samarbejde:

- Lovhjemmel til virtuel mobilitet. Overordnet har der gennem en årrække været stigende brug af digitale og blandede uddannelsesformater. I Danmark er der ikke hjemmel til mobilitet, der inkluderer virtuelle elementer, og den manglende hjemmel begrænser danske studerendes muligheder og udgør en stopklods for at indgå fuldt ud i EUI-samarbejdet.
- Engelsksprogede studiepladser. Reduktion af engelsksprogede studiepladser har konsekvenser for antallet af engelsksprogede kurser og uddannelser. European Universities forudsætter en stor cirkulation mellem studerende og VIP mellem alliancernes deltagere. Dette kan danske universiteter kun leve op til med et bredt udbud af hele uddannelser på engelsk.
- Finansiering. Danske Universiteter opfordrer til national medfinansiering af universiteternes arbejde i regi af European Universities Initiative.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

Finanssektorens Arbejdsgiverforening
FA takker for høringen.

FA bakker op om forslaget til rådshenstilling, som skal bidrage til et mere effektivt samarbejde mellem universiteterne i EU om forskning og videregående uddannelse.

9. Generelle forventninger til andre landes holdninger

Meddelelsen er overordnet blevet hilst velkommen blandt medlemslandene. En række andre lande har dog udtrykt sig kritiske over for tiltagene om en juridisk vedtægt for europæiske universitetsalliancer samt en fælles europæisk grad, herunder at der fortsat er en række udeståender, herunder forholdet til den nationale kompetence.

10. Regeringens foreløbige generelle holdning

Regeringen støtter overordnet op om strategien og ambitionen om at styrke de videregående uddannelsesinstitutioner gennem tættere samarbejde. Særligt hilses det velkomment, at både forskning, innovation og videregående uddannelser nu for første gang er sammentænkt i en fælles strategi på EU niveau. Regeringen finder, at størstedelen af tiltagene i strategien positivt bygger videre på de eksisterende indsatser og programmer, samt følger det hidtidige omdrejningspunkt om vidensdeling og erfaringsudveksling.

Regeringen mener, at samarbejdet om videregående uddannelser i Europa fortsat bør have sit udgangspunkt i, at der ligger en styrke i diversitet i uddannelsessystemerne landene i mellem, og at samarbejdet ikke skal fokusere på ensretning af de nationale uddannelsessystemer. Der må ikke blive rykket ved institutionernes autonomi eller national kompetence.

I forlængelse heraf er regeringen kritisk over for forslagene om en europæisk grad samt en juridisk vedtægt for europæiske universiteter. Der er tidligere blevet lagt op til, at der skulle foretages et studie af behovet for disse to, samt afklaring af hvad disse tiltag konkret vil medføre i forholdet til national lovgivning. Det virker derfor præmaturligt allerede nu at forpligte sig på indførelsen af disse tiltag, inden det forberedende arbejde er tilendebragt.

Regeringen finder, at en europæisk grad og særligt en juridisk vedtægt på sigt, afhængig af den nærmere udformning, vil kunne rykke ved den nationale kompetence på det videregående uddannelsesområde. Regeringen understreger, at forslagene vil skulle udformes med respekt for national kompetence og national lovgivning.

I forhold til udviklingen af det europæiske studiekort mener regeringen, at dette fortsat skal ske med respekt for den enkelte institutions autonomi.

Uddannelses- og
Forskningsministeriet

For så vidt angår udviklingen af europæiske rammer for akkreditering mener regeringen ligeledes, at dette bør være en proces baseret på frivillighed, som det hidtil har været tilfældet i Bologna processen og med samtidig opretholdelse af den nationale kompetence.

Endvidere er der behov for nærmere at få beskrevet tiltag såsom et Europæisk Videregående Uddannelsessektor Scoreboard, samt en ny europæisk platform for videregående uddannelser i flere detaljer, for at have mulighed for at afklare de nærmere implikationer heraf.

Endelig finder regeringen, at udarbejdelse af nationale handlingsplaner på uddannelsesområder er et nationalt anlæggende, hvorfor rådshenstillingen ikke bør forudsætte udfærdigelsen heraf.

11. Tidligere forelæggelser for Folketingets Europaudvalg

Sagen har ikke tidligere været forelagt Folketingets Europaudvalg.